

Undersökning av gravhögen h. från
romerska järnåldern på Folksko-
backen i Letala kyrkoby är 1932.

Den 7. maj 1932 ingick i tidningen Turun Sanomat en notis, att smeden Arne Kuusiisto hittat några forn saker på den såsom för historiskt gravfält kända Folksko- eller Bönhusbacken i Letala kyrkoby och att därefter brakteas ungdom och barn sett i gång ett ivrigt letande efter nya fynd. I anledning därav anhöll Förhistoriska avdelningen hos Landshövdingen om anställande av polisundersökning på platsen i fråga och gav under tecknad i uppdrag att under min tjänstresa i juni månad besöka Letala och vid behov företaga grävningar på backen. Då min expedition, som utgjordes av fil. maj. f. k. Ella Kivikoski, studer. Jorma Leppäaho, lyceisten Carl-Fredrik Meinander och mig, den 14 juni anlände till platsen, hade polisundersökningen ännu icke hunnit förvärtas. (Den ägde först två veckor senare rum och protokollet anlände först den 30 juni till Arkeologiska Kommissionen). Under dessa omständigheter föredrog jag att icke intesa fynden, vilka ännu förvarades hos Kuusiisto, utan uppmanade länsmännen att beslagtaga dem och sända dem till Kommissionen, på vilken det ankom att avgöra, om någon ersättning för dem kunde komma i fråga eller om de skulle anses vara förbrutna samt utan lösen tillfalla Staten.

Folksko-backens västra del, där fynden hade gjorts, erbjöd vid vårt besök en bekvämlig anblick. Av backens på Martin-Eero hemmens mark liggande

västra del hade den större sydvästra hälften blivit bortgrävd och bildade en väldig sandgröp av 57 m längd från Ö till V och 52 m bredd från N till S. På sandtäktens östra sida hade grävorna överskridit gränsen och tagit grus från ett 27 m långt och ända till 7 m brett sandparti av prästgårdens andel i backen. Jfr fotografien nr 2 (plåt 8098), där gränspälarna mellan Martin-Eeros och prästgårdens arealer äro synliga. Att sandgropan ännu för 3 år sedan var betydligt mindre, hade var jag vid ett under min förrättningsresa år 1929 gjort besök på stället i tillfälle att konstatera.

Tvåra ha minst 7 små gravhögar, som stådo på Martin-Eerosidan av backen ^{och} (en hög på gränsen mellan Martin-Eeros och prästgårdens mark fallit offer för sandgrävningen. Av dessa högar har en (a på kartan nr 1) blivit undersökt av dr Hj. Appelgren år 1886 (H. M. 2496: 1-4), ^{dra} en (b ^{och g} på samma karta) av dr Th. Schwindt år 1887 (H. M. 2548: 1-5) och två ^{och} (c och d på kartan) av prof. A. M. Tallgren år 1912 (H. M. 6109: 14-27). Gravarna e-^{och} g ha däremot blivit spolierade, innan de kunnit undersökas. Utom dessa av låga högar utmärkta gravar har på denna sida av backen utan tvivel funnit flere andra forngravar, vilka icke blivit upptejade på Appelgrens karta, emedan de saknat synligt märke ovan jord. De av länsmannen i beslag tagna fornsakerna och 4 av hitteren T. Martin-Eero tidigare till museet insända föremål (H. M. 7511: 1-4) härstamma från sådana gravar. De sistnämnda - en spjutspets med kolb från början av vikingatiden, 2 knivar, en fragonenbarisk bjällra - skola enligt uppgift ha hittats ungefär på samma ställe som de av Martin-Eero och smeden A. J. Kuusisto renare framgrävda och av länsmannen tag-

na föremålen - en spjutpets med holk, en sälja av järn och ett enkelt spänne av järn, alla från 3-400-talet (H. M. 9512:1-3, 5) samt brända ben - , men denna uppgift är själöfallet mycket tvivelaktig. Detta fyndställe hade redan blivit bortgrävt. Det torde ha legat ungefär vid den med x utmärkta punkten på vår kartschiss nr 3. Redan året förut hade Kuusisto hittat en bajonettformig spjutpets (H. M. 9512:4) vid den dåvarande randen av sandtäkten, och ett par andra föremål - en kniv och en pilpets (H. M. 9512:6,7) hade av arbetaren V. Halanen sommaren 1932 hittats ej långt från de av Martineers och Kuusisto funna sakerna. Dessutom fanns bland de i beslag tagna föremålen en järnsälja (9512:8), vars fyndställe på Folksholmsbacken icke kunde närmare utpekas.

De unga skattgrävarnas av Martin-Eeros och Kuusistos fynd inspirerade letningar hade efterlämnat många spår på platan. På vår karta nr 3 äro dessa "undersökt" ställen betecknade med streckade ytor, men utan tvivel hade en del av dem redan före vår ankomst varit ned för sandstens sluttningar. Enligt undersökningsprotokollet hade vid dessa planlösa fynd inga fynd gjorts.

Vid sandtäktens östra ~~gräns~~ hörn (i rutan a 2 på karta nr 3) hade en stor väderkvarn haft sin plats. Av dess stenfoot återstå ett par större stenar, medan de andra redan fallit ned i gropen. Men dessa stenar synes ha funnits här, innan väderkvarnen blev byggd och hava sannolikt hört till ett goavörre, att döma därav att några brända benbitar hittades tätt invid en av dem. Väderkvarnen har således varit uppförd över en forngrav. Då marken mellan stenarna var genomgränd och upphöjd, gjordes här inga andra fynd.

För att utröna, om på platsen finnes ytterligare förhistoriska
brandgravar, företogs av oss på 7 ställen provgräv-
ningar, vilkas gränser på kartan nr 3 äro dragna
med röda streck. Under den tunna grästorven fanns
vanligen ett 3-4 cm tjockt mörkare skikt grushaltig
jord, men ingenstades hittades vare sig föremål eller
brända ben. Endast i grävningsskiktet i rutan c 2 in-
vid gränsen mot b 2 stötte vi på en broläggning
av mindre stenar. Då marken i diket närmare om-
givning dessutom bildade en obetydlig upphöjning,
ur vilken några stenar stucko fram, förföll det
sannolikt, att på detta ställe kunde finnas en
låg gravhög. Antagandet bekräftades ytterligare
av en stor sten, som att döma av en fördjupning
i marken ursprungligen hade stått innans för högen,
men senare vältats åt sidan. På fotot nr 3 (plåt
8099) synes denna sten till vänster, medan den
bakom liggande låga upphöjningen antydes av
de inslagna källarna. Då högen nybarligen ko-
tades av samma öde som de tidigare förstörda forn-
gravarna, beslöt jag att undersöka den.

Den icke mera intakte högen är på kopian av Ap-
pelprens karta från år 1886 betecknad med ett rött k.
Den synes ha varit ungefär 5 m lång och 4,5 m bred.
Dess höjd över den närmaste omgivningen utgjorde en-
dast 20-30 cm samt över botten i mitten ungefär
40 cm. Den visade sig vara uppförd av medelstora och
mindre stenar i ett 1-2, närgångning 3 lager samt av
grus och mager jord. Bland stenarna fannos många
starkt förvittrade rapakivistenar, vilka i hög grad
försvårade grävningen och framför allt räddningen, e-
medan de upplöste sig i grus. Fotot nr 4 (plåt 8100)
visar en skärning längs östra gränsen av rutorna b 2-b 4
och ger - kompletterad av fotot nr 5 (plåt 8134) en god

bild av högens konstruktion. Mitti-rutan b 3 ligger över en yta av ca 25 cm längd och 20 cm bredd en samling rena brända ben, vilkas sammanslagda vikt vid på museet företagen vägning visade sig vara 349 gr. Jorden var här likväl något mörkare och innehöll en och annan bit kol. Enstaka brända ben hittades ca 25 cm åt NW från detta ställe. Ett svart kolhaltigt lager fanns på gränsen mellan rutorna b 1 och b 2 således nära gravens sydvästra ytterkant. På grund av den rikliga förekomsten av grus, som försvårade genomletandet av jorden, hittades - försett de redan nämnda brända benen - intet föremål in situ. De få fynd, som gjordes, antäpfades i sället. De utgjordes av 2 fragmentariska spikar, en bit spirallagd bronstråd (finger-ring?) (vid sällning av jord från b 4) och ett fragmentariskt smalt bronsspänne, vars foldel inte hade avbrutits, - sannolikt ett tidigt spänne av gruppen med tillbaka böjd välhällare (mit ungeschlagenern Fuss) ungefär från 300-talet e. Kr. Jorden, vid vars sällning det hittades, var tagen från rutan c 3. (H. M. 9503: 1-8).

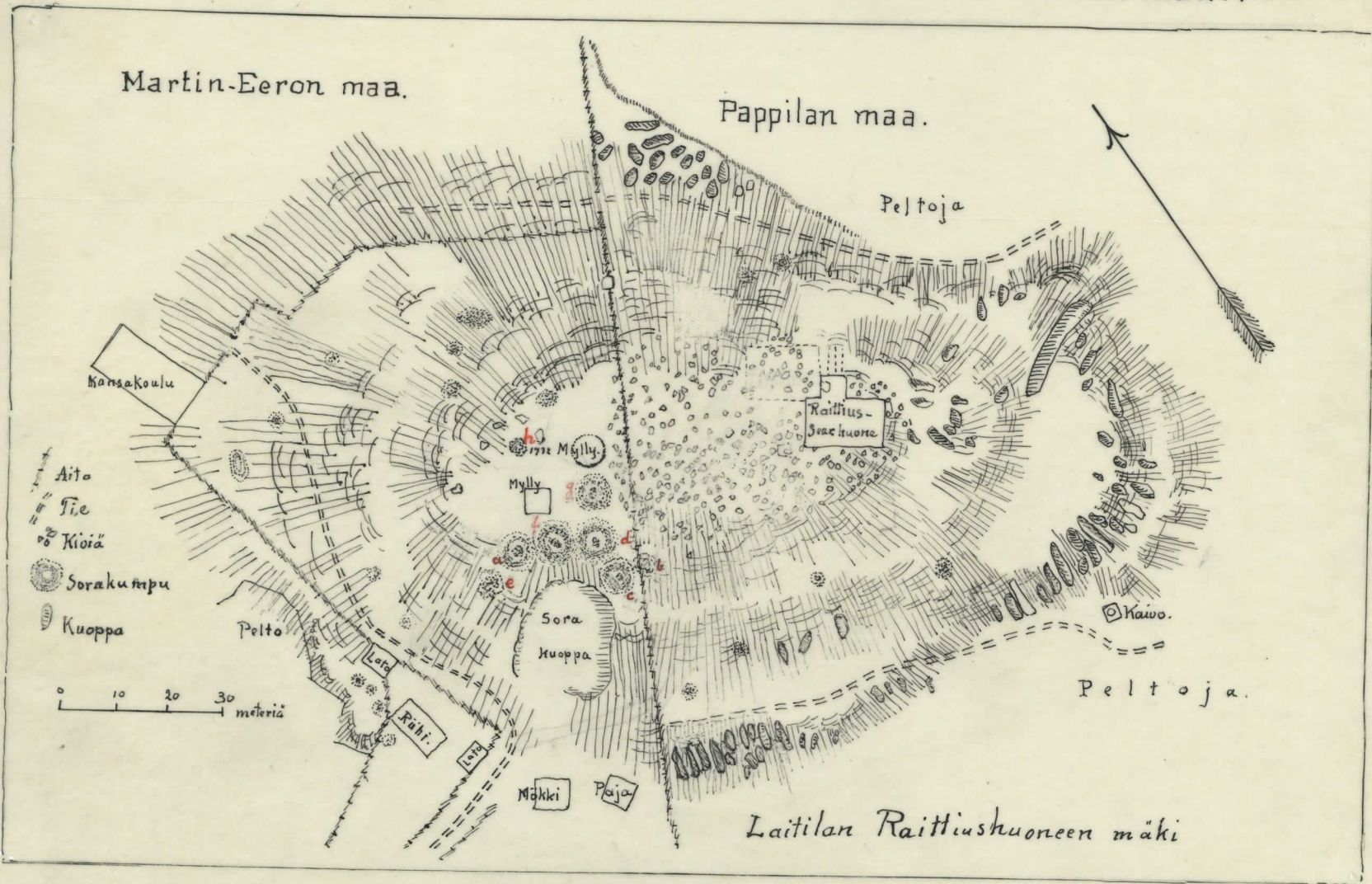
Den återstående delen av Folkskolebackens västra platta, borde nog genomsökas, emedan det inte är uteslutet, att där kunde finnas ytterligare några forngravar.

Helsingfors i januari 1933

Alfred Hachman.

1.
Laitila.

Kansakoulun- tai Raittiushuoneen tai Rukoushuoneen mäki.

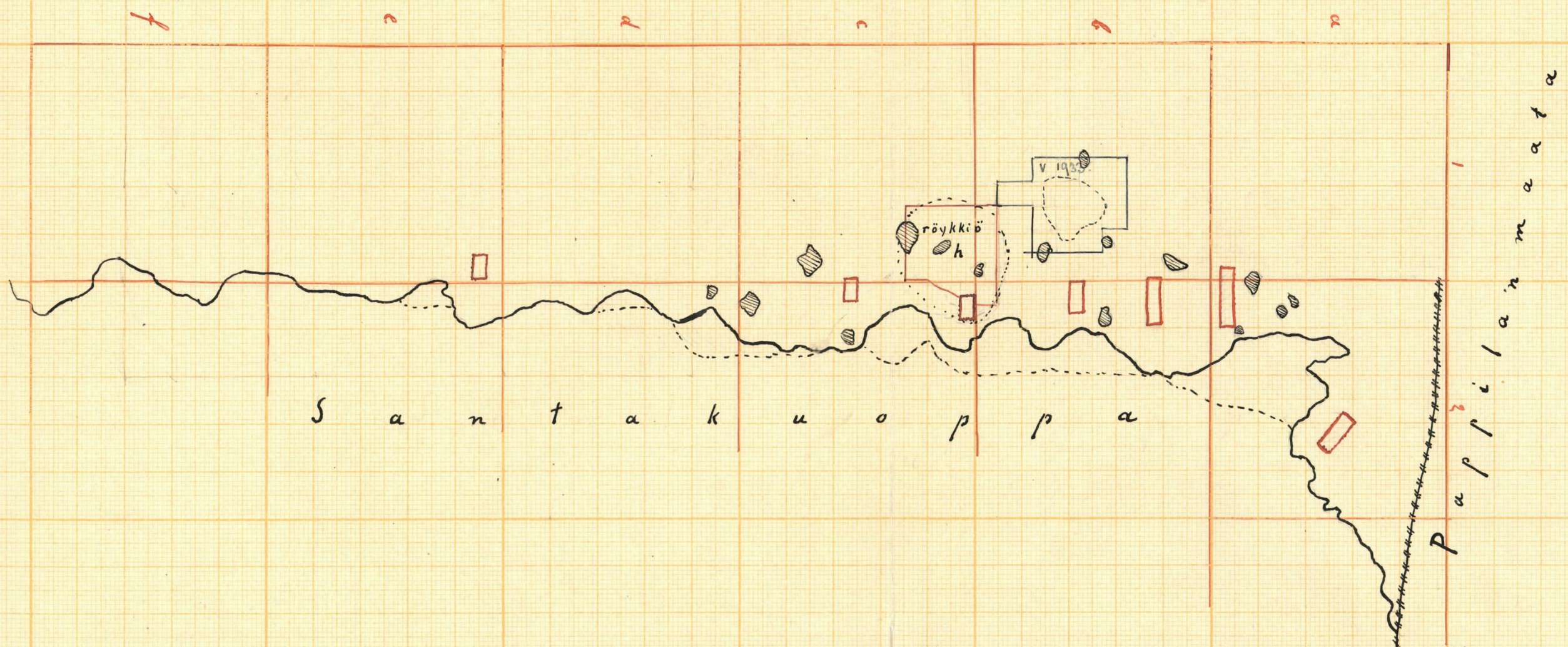

a-h hautakumpuja.

Hj. Appelgrenin kartta v. 1886.

Laitila. Hansakoulunmäki Laitilan kirkonkylässä.
mäellä on ollut rautakantinen polttoalusta. nr 9026.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10m

P a p p i l a n m a a t a

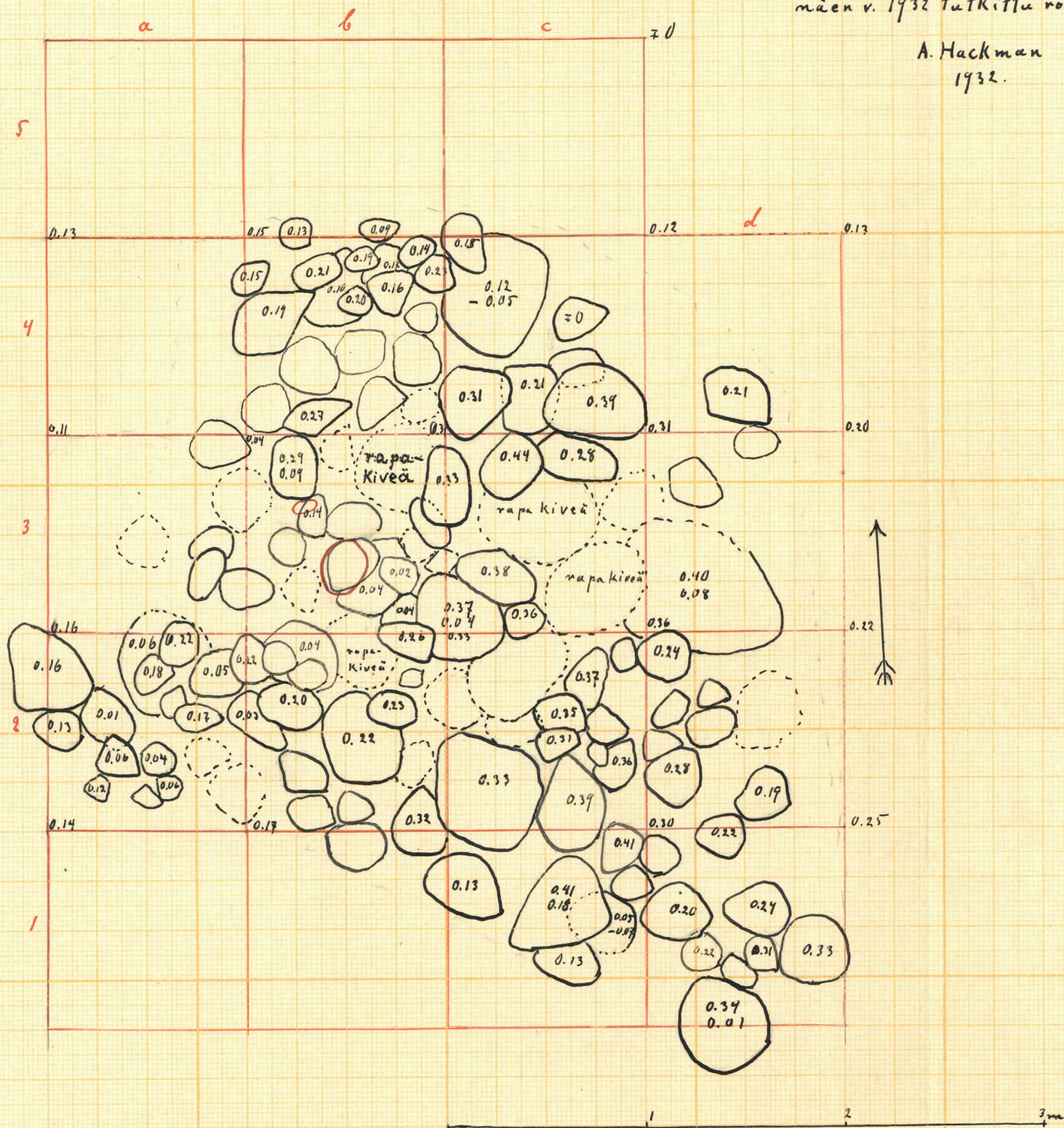
3.
Laitila
Kansakoulu tai Ruokuhuone-
mäellä v. 1932 suoritetut kaivaukset
Vinovivotetut alueet ovat aarteen-
etsijien kaivaamat, A. Hackmanin
kaivaukset ovat punaisella ra-
joitetut.

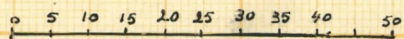
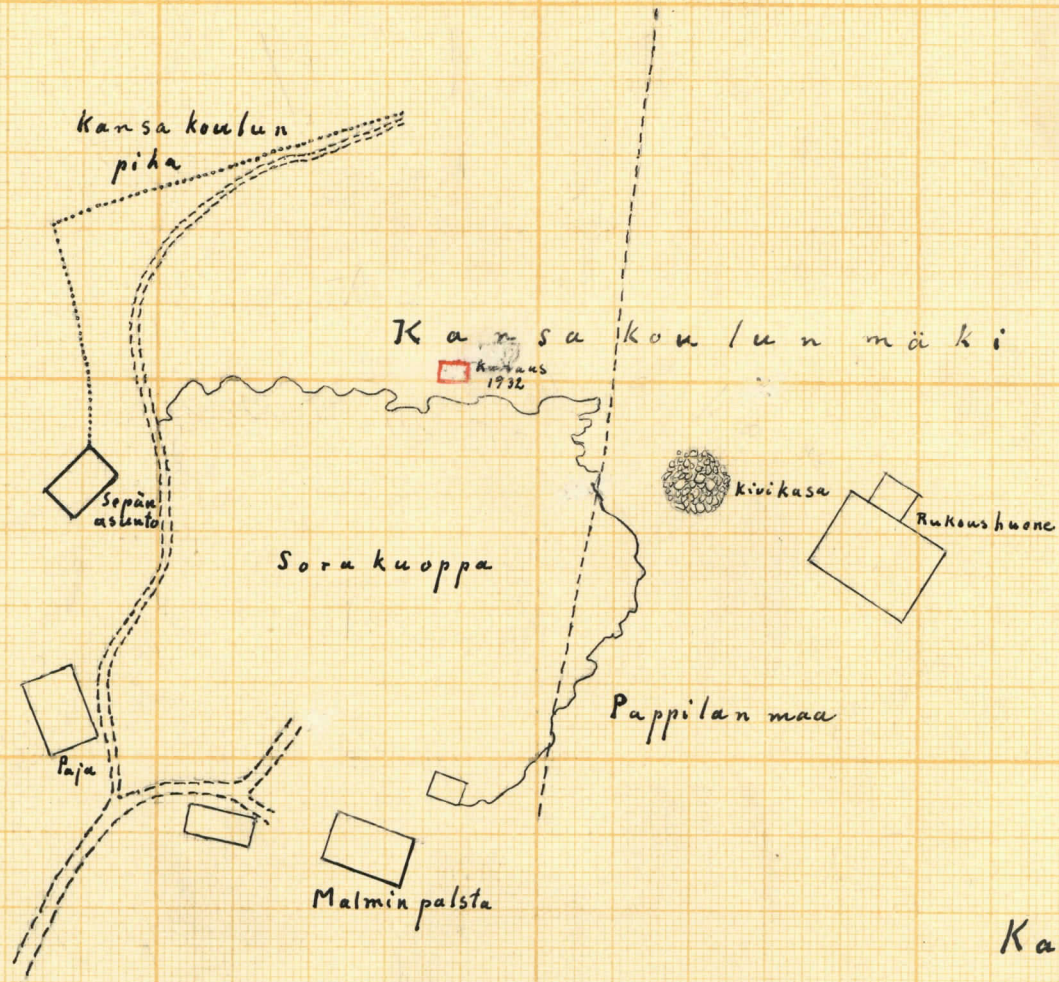
V:n 1933 Kaivaus mustalla merk. Kts. E. Kirkos-
ken kaivauskertomus v. 1933. -- post. luit.

4.
Laitila.

Kansakoulu-tai Ruokoushuone-
mäen v. 1932 tutkittu roukkih.

A. Hackman
1932.

2.
 Laitila
 Kansakoulunmäki
 □ A. Hackmanin kaivaus 1932
 (hautakumpu h).

Letala.

1. Folkskolebackens plata från ⁸¹³³ O S O
mot WNW. Till höger Folkskolan. xx Brand
graven h. H. m. 9503.

2. Den stora sandfåken på Folkskolebacken. Till ⁸⁰⁹⁸ hö-
ger Rukoushuone.

Letala.

3. Den låga gravhögen n på Folkskolebacken före under-
sökningen. 8099.

4. Skärningen längs östra gränsen av rektorerna 62-64. 8100.

Letala.
Folkskolebacken.

5. Skärning längs östra gränsen av ^{8134.}
rutorna 63 - (64), tagen litet senare än
nr. 4.

H. M 9503.